

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ СОЦІОЛОГІЇ**

УХВАЛЕНО

Вченою радою Інституту соціології
НАН України
«25» червня 2024 р., протокол № 6

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ**

галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність	054 Соціологія
освітній рівень	третій освітньо-науковий (PhD доктор філософії)
освітньо-наукова програма	Соціологія
Форма навчання	Денна
Нормативний строк підготовки	4 роки

ВВЕДЕНО В ДІЮ
наказом директора
Інституту соціології НАНУ
від «28» червня 2024 р. № 67

КИЇВ – 2024

Програму підготовлено авторським колективом у складі:

Дембіцький С.С. – заступник директора Інституту соціології з наукової роботи, член-кореспондент НАН України, доктор соціологічних наук;

Злобіна О. Г. – завідувач відділу соціальної психології, доктор соціологічних наук, професор;

Костенко Н. В. – завідувач відділу соціології культури та масової комунікації, доктор соціологічних наук, професор;

Любива Т.Я. – науковий співробітник відділу методології та методів соціології, кандидат соціологічних наук

Отрешко Н.Б. – провідний науковий співробітник відділу історії та теорії соціології, доктор соціологічних наук, доцент;

Паращевін М. А. – провідний науковий співробітник відділу соціальної психології, доктор соціологічних наук, ст.н.с.;

Резнік О.С. – завідувач відділу соціально-політичних процесів, доктор соціологічних наук, ст.н.с.;

Сірий Євген Володимирович – провідний науковий співробітник відділу історії та теорії соціології, доктор соціологічних наук, професор.

Симончук О.В.– завідувач відділу соціальних структур, доктор соціологічних наук;

Скокова Л.Г. – провідний науковий співробітник відділу соціології культури та масових комунікацій, доктор соціологічних наук, доцент;

Смакота В.В.– завідувач відділу економічної соціології, кандидат соціологічних наук, ст.н.с.

Стегній О.Г. – провідний науковий співробітник відділу методології та методів соціології, доктор соціологічних наук, ст.н.с.

Степаненко Віктор Петрович – головний науковий співробітник відділу історії та теорії соціології, доктор соціологічних наук

Сумарна оцінка вступного іспиту за спеціальністю 054 – «Соціологія» складається з середнього балу оцінок за відповіді на чотири запитання екзаменаційного білету, які обрані з 4–х розділів програми. Рівень знань за кожним питанням білету оцінюється за 100–бальною системою ECTS. Критерії оцінки знань при складанні фахового вступного іспиту: 90-100 балів – відповідь, яка виявляє всебічне й глибоке знання матеріалу за питаннями білету, в тому числі ґрунтовні знання наукової літератури; 76-89 балів – відповідь передбачає добру орієнтацію в матеріалах нормативної програми магістра з соціології, знання основних наукових джерел з проблематики запитання; 60-75 балів – відповідь демонструє загальну нормативну орієнтацію в питанні на рівні магістерської програми з соціології, знання наукових джерел поверхове; менше 60 балів – відсутні необхідні нормативні знання з соціології.

Приклад екзаменаційного білету:

1. Структурний функціоналізм Т.Парсонса
2. Метод інтерв'ю в соціологічних дослідженнях
3. Стратифікація професій за рівнем престижу
4. Соціокультурне середовище як джерело ідентичностей, ідентифікацій та ціннісних орієнтацій.

Для підготовки відповіді вступник має до 60 хвилин і використовує екзаменаційні листи, які після іспиту зберігаються в його особовій справі. Стосовно кожного вступника заповнюється протокол екзамену, в який заносяться основні питання, що були у білеті, а також додаткові, які були задані в процесі екзамену.

ПРОГРАМА

РОЗДІЛ 1. Теорія та історія соціології

1. **Тема 1. Класичні соціологічні концепції XIX – XX ст.**
 - 1.1. О.Конт і його проект науки про суспільство. Позитивізм в соціології.
 - 1.2. Історична та політична соціологія А. Токвіля. Соціологічні проблеми демократії та громадянського суспільства.
 - 1.3. Еволюціоністська соціологія Г.Спенсера.
 - 1.4. Історико–матеріалістична соціологія К.Маркса і Ф.Енгельса.
 - 1.5. Психологічна школа в соціології. Вчення Г.Тарда про наслідування як основному типу соціального зв'язку. Психологія натовпу в концепції Г.Лебона.
 - 1.6. Концепція соціологізму Е.Дюркгейму. Правила соціологічного методу. Поняття соціальної солідарності.
 - 1.7. Система соціології В. Парето, його соціологія еліт.
 - 1.8. Соціологія Ф.Тьоніса. Опозиція спільності (Gemeinschaft) і суспільства (Gesellschaft).
 - 1.9. Формальна соціологія Г. Зіммеля.
 - 1.10. Розуміюча соціологія М.Вебера. Методологія соціологічного пізнання Вебера.
 - 1.11. Концепція ідеальних типів. Принцип «свободи від оціночних суджень».
 - 1.12. Теорія соціальної дії М.Вебера
 - 1.13. Політична соціологія Вебера.
2. **Тема 2. Витоки соціологічної думки в Україні (кінець XIX – початок XX ст).**
 - 2.1. Політична соціологія М.Драгоманова.
 - 2.2. Соціологічні ідеї М.Грушевського («генетична» та політична соціологія).
 - 2.3. Соціальна наука Б.Кістяківського та його соціологія права.
 - 2.4. Соціологія державотворення В.Липинського: домінанти соціально–політичного мислення, ведуча роль класократії, політична антропологія.
 - 2.5. Загальна соціологія М.Шаповала: підходи до суспільства, рушійні сили та чинники суспільного розвитку. Індивід як чинник.
3. **Тема 3. Основні соціологічні теорії та концепції XX ст.**
 - 3.1. Чиказька школа в соціології. Інституціоналізація соціологічної дисципліни у США, міждисциплінарність, методологічний плюралізм, синтез теорії та соціального експерименту.
 - 3.2. Гуманістична соціологія Ф.Знанецького. Концепція гуманістичного коефіцієнта. Біографічний метод в соціологічному дослідженні.
 - 3.3. Інтеракціоністська соціологія Д.Міда.
 - 3.4. Символічний інтеракціонізм Г.Блумера.
 - 3.5. «Драматична соціологія» І.Гофмана.
 - 3.6. Структурний функціоналізм Т.Парсонса
 - 3.7. Теорії «середнього рангу» Р.Мертонна. Мертонівська парадигма функціонального аналізу.
 - 3.8. Феноменологія соціального світу А.Шюца. Поняття «життєвого світу».
 - 3.9. П.Бергер і Т.Лукман Соціальне конструювання реальності.
 - 3.10. Етнометодологія Г.Гарфінкеля: проблемне поле, її понятійний апарат та методи дослідження.
 - 3.11. «Когнітивна соціологія» (А.Сікурел), соціолінгвістика та «розмовний аналіз» (Х.Сакс).

- 3.12. Соціологічна теорія конфлікту. Діалектична теорія конфлікту Р.Дарендорфа. Функціональна теорія конфлікту Л.Козера. Соціологія конфлікту Р.Коллінза. Проблема синтезу різних теорій конфлікту.
- 3.13. Напрями інтерпретації марксизму в соціології середини ХХ ст.: неогегельянство, структуралізм, фрейд–марксизм, критична теорія Франкфуртської школи (Г.Маркузе, Т.Адорно, Е.Фром).
- 3.14. Теорія соціального обміну. Індуктивна стратегія побудови соціологічної теорії Д.Хоманса. Макросоціологічний аналіз обміну П.Блау.
- 4. Тема 4. Сучасний етап теоретичної соціології (кінець ХХ – початок ХХІ ст.).**
- 4.1. Теорія комунікативної дії Ю.Габермаса. Структури «життєвого світу» і соціальна дія.
- 4.2. Соціоаналіз П.Бурд'є. Поняття habitus в концепції Бурд'є. Концепції капіталу позаекономічної природи (символічний, культурний, соціальний). Політична соціологія Бурд'є.
- 4.3. Соціологія модерна і постмодерна: Ж.Ф.Ліотар, Ж.Бодрійар, С.Леш.
- 4.4. Системний функціоналізм Н.Лумана.
- 4.5. Неофункціоналізм Д.Александера і Д.Тьорнера.
- 4.6. Соціологічна концепція інтервенції А.Турена.
- 4.7. Теорія структурації Е.Гідденса.
- 4.8. Соціологія «суспільства ризиків» У.Бека.
- 4.9. Світ–системний аналіз І.Уоллерстайна.
- 4.10. Теоретичний аналіз модернізму З.Баумана.
- 4.11. Соціологія глобалізації (Е.Гідденс, З.Бауман).
- 4.12. Соціологічні проблеми інформаційного суспільства. Концепція мережевого суспільства М.Кастельса.
- 4.13. Дискурс влади М.Фуко.
- 5. Тема 5. Українське суспільство як предмет досліджень вітчизняних та зарубіжних соціологів**
- 5.1. Історія, етапи і особливості інституціоналізації соціології в Україні. Відміна від інституціоналізації соціології у західних країнах.
- 5.2. Предметне поле соціологічних досліджень в сучасній українській соціології. Приклади сучасних досліджень за темою реферату абітурієнта.
- 5.3. Методологічний досвід та емпіричні дослідження моніторингу «Українське суспільство» та «Омнібус». Чи може використати абітурієнт результати моніторингу у своїй дисертації, якщо так, у який спосіб?
- 5.4. Теоретичне осмислення досвіду та проблем української суспільної трансформації (Н.Паніна, Є.Головаха, В.Хмелько, Д.Лейн, Д.Арель та інші).
- 5.5. Перспективи та проблеми розвитку української соціологічної науки.

РОЗДІЛ 2. Методологія соціологічного дослідження

1. Тема 1. Поняття методології

- 1.1. Поняття методології та методів соціологічного дослідження.
- 1.2. Специфіка соціологічного дослідження. Типи соціологічних досліджень (якісні, кількісні та змішані, або mixed methods research).
- 1.3. Поняття якості соціологічної інформації. Первинна та вторинна соціологічна інформація.
- 1.4. Поняття валідності у соціологічному дослідженні та її види.
- 1.5. Поняття надійності у соціологічному дослідженні та її види.
- 1.6. Поняття достовірності результатів дослідження.

2. Тема 2. Дизайн соціологічного дослідження

- 2.1. Етапи проведення соціологічного дослідження. Мета та завдання дослідження. Дослідницькі питання (research question) і їх формулювання.
- 2.2. Типи гіпотез у соціологічному дослідженні. Загальні вимоги до формулювання гіпотез соціологічного дослідження.
- 2.3. Описовий, пояснювальний, експериментальний і квазіекспериментальний дизайни дослідження. Експериментальна і контрольна групи при експериментальному дизайні дослідження.
- 2.4. Панельні дослідження.
- 2.5. Міжнародні порівняльні соціологічні дослідження: особливості дизайну і проведення. Лонгitudні, моніторингові дослідження.
- 2.6. Кейс-стаді в соціологічних дослідженнях.
- 2.7. Вибірковий метод у соціологічному дослідженні. Генеральна та вибірка сукупності. Одиниці відбору та спостереження. Репрезентативність вибірки.
- 2.8. Випадкові та систематичні помилки вибірки. Оцінювання випадкової помилки.
- 2.9. Розрахунок обсягу вибірки.
- 2.10. Типи вибірок. Випадкові і не випадкові вибірки. Проста одноступенева випадкова вибірка. Багатоступеневі вибірки. Квотна вибірка. Зважування вибірки. Дизайн-ефект вибірки. Види та межі використання не випадкового відбору.
- 2.11. Розробка інструментарію дослідження. Види анкетних питань та особливості їх формулювання. Конструювання комплексних інструментів вимірювання (шкал, індексів, тестів).
- 2.12. Організація соціологічного дослідження. Польовий етап соціологічного дослідження. Логістика й організація збору даних соціологічного дослідження.

3. Тема 3. Методи збору даних соціологічного дослідження

- 3.1. Порівняльна характеристика основних методів збирання інформації: аналізу документів, спостереження та опитування.
- 3.2. Специфіка наукового спостереження: особливості, переваги та недоліки методу. Одиниці спостереження. Спостереження включене та невключене, відкрите та інкогніто, лабораторне та польове. Техніка спостереження, реєстраційні документи.
- 3.3. Аналіз документів як метод збору інформації: особливості, переваги та недоліки методу. Якісний аналіз документальної інформації. Контент-аналіз.
- 3.4. Медіа-моніторинг. Аналіз Інтернет-соціальних мереж. Джерела документальної інформації. Типи документів (письмові, аудіо- та відеодокументи, іконографічні).
- 3.5. Опитування як метод збирання соціологічної інформації: особливості, переваги та недоліки методу. Види опитувань: анкетування та інтерв'ю.
- 3.6. Онлайн опитування. Телефонні опитування.
- 3.7. Глибинні й експертні інтерв'ю.
- 3.8. Фокус групи.
- 3.9. Структуроване, напівструктуроване і неструктуроване інтерв'ю.

3. Тема 4. Статистичний аналіз соціологічної інформації

- 3.1. Характеристики основних шкал (номінальної, порядкової, інтервальної та метричної). Дихотомічні та варіантні (багатоваріантні) номінальні шкали. Проста шкала найменування та математичні операції для неї: частоти розподілу, середня модальна частота. Порядкова шкала і математичні операції для неї. Вимірювання інтенсивності оцінок. Рангові шкали. Інтервальні шкали. Шкала Лайкерта. Метрична шкала і математичні операції для неї.

- 3.2. Перехресне групування (кростабуляція). Структура та правила оформлення двовимірної таблиці. Поняття «залежної» та «незалежної» змінних.
- 3.3. Коефіцієнт хі-квадрат Пірсона: обчислення та інтерпретація. Кількість ступенів волі двовимірної таблиці. Умови застосування статистичного тесту хі-квадрат.
- 3.4. Коефіцієнти зв'язку між двома номінальними ознаками: середньої квадратичної спряженості Пірсона, Чупрова, Крамера. Коефіцієнти зв'язку, що базуються на зменшенні помилки передбачення.(λ Гудмана).
- 3.5. Кореляційний аналіз для порядкових та інтервальних ознак. Діаграма розсіяння та її інтерпретація. Прямий та зворотній зв'язки. Лінійний та нелінійний зв'язки. Коваріація.
- 3.6. Коефіцієнт парної кореляції Пірсона: правила обчислення, область значень, умови застосування, інтерпретація. Хибна кореляція та хибна незалежність. Кореляція та причинність. Коефіцієнти рангової кореляції Спірмена та Кандела.
- 3.7. Статистичні висновки, їх види. Характеристики точкових оцінок середнього, медіани, моди, дисперсії, коефіцієнта кореляції. Поняття довірчої ймовірності та довірчого інтервалу. Процедура інтервального оцінювання параметрів. Побудова довірчих інтервалів для середнього, частки, коефіцієнта кореляції.
- 3.8. Поняття статистичної гіпотези. Нульова та альтернативна гіпотези. Помилки першого та другого роду, критична область. Процедура перевірки статистичних гіпотез. Двобічні та однібічні критерії. Перевірка гіпотез про рівність часток, середніх, дисперсій, коефіцієнтів кореляції та регресії. Однодимірний дисперсійний аналіз та перевірка гіпотези про рівність декількох середніх. Значущість коефіцієнтів кореляції.
- 3.9. Кластерний аналіз: основні етапи. Основні характеристики кластеру: наповненість, розмір, форма, щільність, відокремленість. Методи об'єднання кластерів. Критерії визначення кількості кластерів. Інтерпретація та оцінка надійності результатів кластерного аналізу. Вимоги до даних в кластерному аналізі.
- 3.10. Факторний аналіз: основні етапи. Основні поняття факторного аналізу: фактор, факторне навантаження, факторне значення. Статистичні критерії адекватності даних моделі факторного аналізу. Розвідувальний та підтверджуючий факторний аналіз. Методи факторного аналізу: головних компонентів, головних факторів, максимальної правдоподібності, найменших квадратів. Інтерпретація факторних навантажень. Методи обертання факторних рішень. Методи оцінювання факторних значень.
- 3.11. Багатовимірне шкалювання. Загальна ідея багатовимірного шкалювання. Інтерпретація результатів багатовимірного шкалювання.
- 3.12. Логістична регресія. Інтерпретація коефіцієнтів рівняння. Перевірка гіпотез. Критерії відповідності. Схеми кодування категоризованих змінних. Вимоги до даних та відбір факторів в логістичній регресії.
- 3.13. Введення, чистка і обробка даних соціологічних досліджень. Кодування даних. Робота з відсутніми значеннями в масивах даних. Програми статистичного аналізу соціальних даних: SPSS, R, Stata. Основні функціональні блоки пакетів програм аналізу даних.
- 3.14. Представлення даних досліджень: презентації, фактшіти, дашборди. Різновиди діаграм та графіків для презентації соціологічних даних.

РОЗДІЛ 3. Соціальна структура і соціальна стратифікація

- 1. Тема 1. Соціальна диференціація та соціальна стратифікація.**
 - 1.1. Статус і роль: Р.Лінтон та Р.Мертон.
 - 1.2. Характеристика основних видів соціальної структури: професійної, демографічної, етнічної, гендерної.
 - 1.3. Класичні концепції походження нерівності (К.Маркс, М.Вебер, Т.Парсонс, Р.Мертон, К.Девіс, В.Мур, Р.Дарендорф).
 - 1.4. Історичні типи стратифікаційних систем.
 - 1.5. Гендерні виміри соціальної нерівності.
 - 1.6. Стратифікація професій за рівнем престижу.
 - 1.7. Нові соціальні нерівності. Нерівність у світі, що глобалізується. Основні концепції та поняття соціології соціальної мобільності. Методи дослідження соціальної мобільності.
- 2. Тема 2. Соціальні інститути, соціальні групи, класи, організації.**
 - 2.1. Інтерпретація поняття «соціальна група» в соціології. Соціальні групи та соціальні категорії.
 - 2.2. Виникнення класів та соціальні передумови формування класових відносин. Сучасні дискусії щодо класового аналізу. Класові схеми та їхнє обґрунтування в емпіричних дослідженнях.
 - 2.3. Еліта в структурі суспільства: концепції та дослідження.
 - 2.4. Організації в структурі суспільства: типи, структура, функції. Теорія бюрократії М.Вебера.
 - 2.5. Основні соціальні інститути суспільства: концепції та дослідження. Функції та дисфункції соціальних інститутів.

РОЗДІЛ 4. Спеціальні теорії та дослідження

- 1. Тема 1. Соціологія культури.**
 - 1.1. Виникнення, становлення, об'єкт, предмет і завдання соціології культури. Соціологія культури в системі соціологічного знання.
 - 1.2. Культура як об'єкт соціологічного аналізу. Основні способи визначення культури. Культура як соціологічний концепт. Функції культури. Основні типи і різновиди культури.
 - 1.3. Культура і цінності. Концептуалізації культури у творах М.Вебера, П.Сорокіна, Г.Зіммеля, Е.Дюркгейма. Структурно-функціональний підхід і аналізу культури.
 - 1.4. Соціалізація та інкультурація як основні механізми впливу культури на формування особистості.
 - 1.5. Відтворення культури. Соціальні зміни та культурна динаміка. Культурні механізми диференціації та виключення.
 - 1.6. Соціокультурне середовище як джерело ідентичностей, ідентифікацій та ціннісних орієнтацій. Інститути культури, їх спеціалізація та функції.
 - 1.7. Соціологія культури як аналіз сфери культури: мистецтва, літератури, медіа, культурного споживання, дозвілля тощо.
 - 1.8. Масова і популярна культура.
 - 1.9. Соціальна стратифікація і культурне споживання. Поля, габітус, практики у концепції П.Бурдьє. Соціологічний аналіз культурної стратифікації в сучасних суспільствах.
 - 1.10. Субкультурні диференціації сучасних суспільств. Культура і соціальні рухи.

- 1.11. Символічна культура: мова, комунікація, знак, символ. Мова та її значення для культури.
 - 1.12. Культура як автономна сфера смислів у підходах культуральної соціології (Дж.Александр).
 - 1.13. Глобалізація і локальність, їх вплив на культурні процеси сучасних суспільств. Медіатизація, дигіталізація, мережевізація культури.
 - 1.14. Кількісні підходи у дослідженні культурних процесів. Якісні методи соціологічних досліджень культури.
- 2. Тема 2. Соціологія масової комунікації.**
- 2.1. Соціальна природа й історична обумовленість масової комунікації.
 - 2.2. Соціологічні дефініції масової комунікації в термінах символічних взаємодій соціальних суб'єктів.
 - 2.3. Основні функції масової комунікації.
 - 2.4. Інститут мас медіа. Становлення інституціональної автономії і статус мас медіа серед ключових інститутів сучасного суспільства. Взаємний контроль і взаємодія з соціальними інститутами.
 - 2.5. Особливості функціонування преси, радіо, телебачення. Новітні засоби масової інформації. Медіа–системи в процесі глобалізації. Медіатизація соціальних зв'язків.
 - 2.6. Наукові парадигми дослідження масової комунікації. Масова комунікація в теоріях масового суспільства. Вимірювання ефективності функціонування ЗМК: закордонна і вітчизняна практика. Аналіз медіа–аудиторій.
 - 2.7. Сучасний розвиток структурно–функціональних підходів у дослідженнях комунікації.
 - 2.8. Медіа в контексті соціалізації.
 - 2.9. Цифрові медіа та їхній вплив на інші сфери суспільства.
 - 2.10. Контент–аналіз медіа.
 - 2.11. Нові технології у вивченні медіа. Соціальні медіа (соціальні мережі) і цифрова етнографія. Комбіновані дослідницькі стратегії у вивченні медіа.
- 3. Тема 3. Економічна соціологія**
- 3.1. Об'єкт, предмет, цілі та задачі економічної соціології.
 - 3.2. Структура і функції економічної культури. Соціально-економічна поведінка, її сутність і типологізація.
 - 3.3. Історичний, інституційний та соціокультурний підходи в економічній соціології.
 - 3.4. Соціологічні підходи до вивчення зайнятості та соціально-трудових відносин. Соціологічний аналіз підприємництва (Вебер, Зомбарт, Шумпетер). Роль і функції підприємництва в сучасному економічному розвитку.
 - 3.5. Сутність економічної глобалізації та її соціальні наслідки. Сучасні глобальні соціальні та економічні проблеми людства. Бідність, безробіття і соціальна нерівність в сучасному світі.
 - 3.6. Людиноцентрична / гуманістична перспектива в сучасній економічній соціології. Програми розвитку ООН (Human development report). Сталий розвиток. Цілі тисячоліття і показники економічного і соціального прогресу людства.
 - 3.7. Дискурс економічної і соціальної справедливості в сучасній економічній соціології.
 - 3.8. Праця в сучасному світі і нові форми зайнятості. Українські соціологічні дослідження зайнятості, глобалізації, добробуту та якості життя населення.

4. Тема 4. Соціологія політики

- 4.1. Соціологія політики: предмет та основні напрямки досліджень.
- 4.2. Соціологія політики М.Дюверже.
- 4.3. Основні поняття соціології політики.
- 4.4. Електоральна соціологія: предмет та функції. Основні соціологічні теорії електоральної поведінки.

5. Тема 5. Соціологія особистості

- 5.1. Особистість як предмет соціологічного дослідження.
- 5.2. Основні проблеми соціології особистості.
- 5.3. Соціальний тип особистості.
- 5.4. Соціалізація особистості – процес становлення її як суб'єкта соціальної діяльності.
- 5.5. Соціальна ідентичність

6. Тема 6. Соціологія релігії

- 6.1. Соціологічний погляд на релігію.
- 6.2. Проблематика індивідуальної та колективної релігійності, значущість релігійності для соціальної поведінки.
- 6.3. Можливості емпіричного вимірювання релігійності.
- 6.4. Релігійні спільноти та релігійні організації. Нові форми релігійних організацій.
- 6.5. Релігія та політика: минуле та сучасність. Роль релігійного фундаменталізму. Зв'язок між релігією та глобалізацією.
- 6.6. Теорії секуляризації та раціонального вибору релігії. Концептуалізація постсекулярного світу. Проблематика секуляризації та десекуляризації в сучасному світі.

ЛІТЕРАТУРА

Література до розділу 1

6. Александер Дж. Нові теоретичні напрями в соціології / Дж. Александер // Філософська і соціологічна думка. – 1992а. – № 2. – С.121–130.
7. Александер Дж. Нові теоретичні напрями в соціології / Дж. Александер // Філософська і соціологічна думка. – 1992б. – № 4. – С. 132–156.
8. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Арон Р.; пер. з франц. – К.: Юніверс, 2004.
9. Бурлачук В., Молчанов М., Степаненко В. Біля витоків соціологічної думки в Україні. – К., 1996;
10. Гіденс Е. Соціологія / Гіденс Е.; пер. з англ. – К.: Основи, 1999.
11. Енциклопедія постмодернізму / Ч.Е.Вінквіст, В.Е.Тейлор (ред.) ; пер. з англ. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003.
12. Захарченко М.В., Погорілий О.І. Історія соціології: Від античності до початку ХХ ст. / М.В. Захарченко, О.І. Погорілий. – К.: Либідь, 1993. – 335 с.
13. Історія української соціології ХІХ-ХХІ: навчальний посібник. За ред. В.Степаненка та К.Батаєвої (електронне видання). 2023. – Доступ до тексту: <https://clio.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/Istoriia-ukrainskoi-sotsiologii.-XIX-XXI-navchalnyy-posibnyk-2023-r.pdf>.
14. Культура. Суспільство. Особистість: Навч. посібник / За ред. Л.Скокової. – К.: Інститут соціології НАН України, 2006.
15. Погорілий О.І. Соціологічна думка ХХ століття: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1996.
16. Постмодерністські пошуки соціології. Монографія / Під ред. проф. К.Ю.Богомаза. – Дніпродзержинськ: Видавництво ДДТУ, 2009.
17. Ручка А.О., Танчер В.В. Курс історії теоретичної соціології: посіб. / А.О. Ручка, В.В. Танчер. – К.: Наук. думка, 1995. – 223 с.
18. Соціологія : навч. посіб.; за ред. С.О. Макеєва. – К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 1999.
19. Соціологія: Навчальний посібник / За ред. С.О.Макеєва. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Товариство «Знання», КОО, 2008.
20. Соціологічна теорія: традиції та сучасність: Навч. посібник / За ред. А.Ручки. – К.: Інститут соціології НАН України, 2007.
21. Степаненко В.П. Громадянське суспільство: дискурси і практики. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2015.
22. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В. Ворони. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2015.
23. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій / Наталія Черниш. – Л.: Кальварія, 2003.
24. Штомпка П. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору / Пйотр Штомпка. – Київ: Дух і Літера, 2022. – 400 с.
25. Штомпка П. Соціологія. Аналіз суспільства / Пйотр Штомпка. – Львів: Колір ПРО, 2020. – Доступ до тексту: <https://sociology.ukma.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/%D0%9F%D0%B9%D0%BE%D1%82%D1%80-%D0%A8%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BA%D0%B0.pdf>

Література до розділу 2

1. Бірта Г.О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень. – К.: Центр учбової літератури, 2014.

2. Борисова Ю. В.. Фокусовані інтерв'ю. Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2014.
3. Вербець В.В. Методологія та методика соціологічних досліджень.— Рівне: РДГУ, 2006.
4. Галян О. Методологія та організація наукових досліджень. — Луцьк: Вежаа-Друк, 2021.
5. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень: Навч. посібник. — Х.: НТУ "ХП", 2009
6. Добронравова І. С., Сидоренко Л. І. Філософія та методологія науки / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко. — К., 2008. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>
7. Єріна А.М. Організація вибіркового обстеження: Навчальний посібник. — К., 2004.
8. Колесников О. В. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. / О. В. Колесников. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 144 с.
9. Комплексні вимірні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. — Київ: Інститут соціології НАН України, 2022.
10. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень. — К.: Кондор, 2006.
11. Любива Т., Нікітіна Т. Подання результатів аналізу даних кількісних соціологічних досліджень у наукових публікаціях // Соціальні виміри. Вип.5 (16). К., 2013.
12. Медвідь В.Ю., Данько Ю.І., Коблянська І.І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях). — Суми: СНАУ, 2020.
13. Отріщенко Н. Місце методу незакінчених речень в арсеналі соціологічних методів / Наталія Отріщенко // Соціальні виміри суспільства : зб. наук. праць. — Вип. 5 (16).— К.: ІС НАН України, 2013. — С. 749-762.
14. Отріщенко Н. Перспективи застосування методу проективного малюнку в соціологічному дослідженні / Наталія Отріщенко // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». — 2013. — Випуск 30. — С.75-79.
15. Паніна Н.В. Технологія соціологічного дослідження. — К.: Інститут соціології НАН України, 2007.
16. Паніотто В.І. Якість соціологічної інформації: Методи оцінки та процедури забезпечення. - К.: Наук. думка, 1986.
17. Паніотто В.І., Максименко В.С., Харченко Н.М. Статистичний аналіз соціологічних даних. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2004.
18. Паніотто В., Харченко Н. Методи опитування. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017.
19. Сапелкіна О. В., Чепурко Г. І. Емпірична соціологія: курс лекцій. Львів: Ліга Прес, 2018.
20. Система сучасних методологій : Хрестоматія у 4-х томах / Упорядник, відп. ред., перекл. А. В. Фурман. — Тернопіль : ТНЕУ, 2015.
21. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. — Львів, 2004.
22. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навчальний посібник (2009). За ред. Н. В., Костенко, & Л. Г., Скокової. К.: Інститут соціології НАНУ. 2009.
23. Alasuutari, P., Brannen, J., & Bickman, L. (2008). The SAGE handbook of social research methods.

24. Bradburn, N. M., Sudman, S., & Wansink, B. (2004). Asking questions: the definitive guide to questionnaire design – for market research, political polls, and social and health questionnaires. John Wiley & Sons.
25. Boslaugh, S. (2012). Statistics in a nutshell: A desktop quick reference. "O'Reilly Media, Inc."
26. Fox Chris, Grimm Robert, Caldera Rute. An Introduction to Evaluation. – Manchester University, 2017.
27. Healey, J. F. (2012). Statistics: A tool for social research.
28. Patton, M. Qualitative Research and Evaluation Methods. Thousand Oaks: Sage Publications Ltd., 2015.
29. [Sharon L. Nichols](#) [Paul A. Schutz](#) [Sofia Bahena](#). How to Read, Evaluate, and Use Research. SAGE Publications, Inc., 2023.
30. Urquhart K Grounded Theory for Qualitative Research. A Practical Guide. Second Edition. Manchester Metropolitan University, 2023.

Література до розділу 3

1. Аджемоглу, Д., Робінсон, Д. (2016). Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності. Київ: Наш формат.
2. Гавриленко, І.М. (2005). Соціологія організацій. Київ: АПСВ.
3. Гидденс, Э. (1999). Структура как правила и ресурсы. У С.А.Макеев (ред.), Человек и общество. Хрестоматия (сс. 77–85). Киев: Институт социологии НАН Украины.
4. Коваліско, Н. (2009). Основи соціальної стратифікації: Навч. посібник. Львів: Магнолія.
5. Линтон, Р. (1999). Статус и роль У С.А.Макеев (ред.), Человек и общество. Хрестоматия (сс. 29–37). Киев: Институт социологии НАН Украины.
6. Макеев, С. (2003). Соціальні інститути: класичні трактовки та сучасні підходи до вивчення. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 4, 5–20.
7. Макеев С., Оксамитна С. (2011). Концепція інституціонально відтворюваних нерівностей. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 4, 32–49.
8. Макеев, С. (Ред.). (2006). Структурні виміри сучасного суспільства: Навч. посібник. Київ: Інститут соціології НАН України.
9. Макеєв, С.О. (1998). Структурна перспектива в сучасній соціології. Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 1–2, 27–35.
10. Мертон, Р.К. (2006). Социальная теория и социальная структура.
11. Оксамитна, С. (2011). Міжгенераційна класова і освітня мобільність. Київ: НаУКМА; Аграр Медіа Груп.
12. Райт, Е.О. (2019). Підходи до класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАНУ.
13. Симончук, О. (2018). Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ: Інститут соціології НАН України.
14. Симончук, О. (2021). Соціально-класова структура України часів незалежності: підсумки 30 років трансформацій. У В. Ворона & М. Шульга (Ред.), Українське суспільство: моніторинг соціальних змін (сс. 239–258). Київ: Інститут соціології НАН України.
15. Симончук, О. (2021). Соціально-статусні самооцінки українців: зміни в часі (2009–2019). Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 1, 5–24.
16. Стукало, С., Оксамитна, С. (2013). Динаміка престижності професій і занять в українському суспільстві. Соціальні виміри суспільства (сс. 392–406). Київ: Інститут соціології НАН України.
17. Хмелько, В., Оксамитна, С. (Ред.). (2013). Соціальні структури і особистість:

дослідження Мелвіна Л. Кона і його співпрацівників. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія».

Література до розділу 4

4.1. Соціологія культури

1. Александер Дж. Ч., Рід А. Соціальна наука як прочитання і як перформанс: культурсоціологічне розуміння епістемології // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2013. - № 2. – С. 89-104.
2. Бурдье П'єр. Практичний глузд К.: Український Центр духовної культури, 2003.
3. Бурдье П'єр, Вакан Лоїк. Рефлексивна соціологія. Частина II: Чиказький воркшоп. – Київ: Медуза, 2015.
4. Гіденс Е. Соціологія. - К., Основи, 1999.
5. Ідентичність часів війни: трансформації та практики визнання [Бурлачук В., Костенко Н., Наумова М. та ін.]; за ред. Н.Костенко. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023.
6. Культура – суспільство – особистість. Курс лекцій. К.: Ін-т соціології НАН України, 2006.
7. Ручка А. Культура / А.Ручка // Соціологія: Навч. посібник. За ред. С.О.Макеєва. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2008. – С.106–138. Скокова Л. Культурні практики в сучасному суспільстві: теоретичні підходи та емпіричні виміри. К.: Ін-т соціології, 2018.
8. Смилова морфологія соціуму / За ред Н.Костенко. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2012. (§§ 1.1 – 2.1).
9. Соціологія: Навч.посіб. / За ред. Макеєва. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2008.
10. Соціологія культури: Навч.посібник / За ред. О.Семашка, В.Пічі. – К.: Каравела, 2002.
11. Субкультурна варіативність українського соціуму / За ред. Н.Костенко, А.Ручки. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2010.
12. Участь у культурі: люди, спільноти, стани / за ред. Н. Костенко. К.: Ін-т соціології НАН України, 2018. 320 с.
13. Цінності та ціннісні зміни в сучасному суспільстві: тренди і перспективи (2020). [Н.Костенко, А.Ручка, Л.Скокова та ін.]; за ред.Н.Костенко. Київ: Інститут соціології НАН України.
14. Теоретики світової соціології: життя та творчий спадок (Путівник портретною галереєю Інституту соціології НАН України); за ред. акад. НАН України, проф., д.е.н. В.Ворони. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2015.
15. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навч.посібник /За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2009.

4.2. Соціологія масової комунікації

1. Ідентичність часів війни: трансформації та практики визнання [Бурлачук В., Костенко Н., Наумова М. та ін.]; за ред. Н.Костенко. Київ: Інститут соціології НАН України, 2023.
2. Кастельс М. Інтернет галактика. – К., 2007.
3. Костенко Н.В. Ценности и символы в массовой коммуникации. – Киев: Наукова думка, 1993.

4. Костенко Н., Іванов В. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики. – К.: Центр вільної преси, 2003. – 200 с.
5. Костенко Н.В. Масова комунікація / Н.Костенко // Соціологія: Навч. посібник. За ред. С.О. Макеєва. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2008. – С.216–256.
6. Крос К., Гакет Р.А. Політична комунікація та новинні медіа у демократичних країнах: суперечливі підходи. – Київ: «Основи», 2000.
7. Культура-суспільство-особистість: навч.посіб]; За ред Л.Скокової. – К.: ІС НАНУ, 2006. С. 153–178.
8. Луман Н. Медиа-коммуникации. – М.: Логос, 2005.
9. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. – Львів: Літопис, 2010.
10. Мак-Люен, Маршалл. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / пер. з англ. В. І. Постнікова, С. В. Єфремова. — К. : Ніка-Центр, 2001.
11. Медіа. Демократія. Культура / За ред. Н.Костенко, А.Ручки. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2008.
12. Методологія досліджень мас-медіа: робоча книга / за заг. редакцією К.Г.Сіріньок-Долгарьової. Запоріжжя: ЗНУ, 2017.
13. Тичер С., Мейер М., Водак Р., Веттер Е. Методы анализа текста и дискурса. – Харків: Гуманитарний центр, 2009.
14. Соціологія: Навч.посіб. / За ред. Макеєва. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2008.
15. Судакова В.М., Наумова М.Ю. Нові медіа в сучасному суспільстві: культурологічний вимір: монографія. - К.: Інститут культурології НАМ України, 2017.
16. Сучасні методики контент-аналізу: навчальний посібник. За заг. ред. Н.Костенко, К.Батаєвої, В.Іванова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018.
17. Якісні дослідження в соціологічних практиках: Навч.посібник /За ред. Н.Костенко, Л.Скокової. – К.: Ін-т соціології НАН України, 2009.
18. Mass Media and Society. Second Edition. (edited by J. Curran and M. Gurevitch) – London: Arnold, 1996.

4.3. Економічна соціологія

1. Арсеєнко, А., Буткалюк, В., Петрушина, Т. (2020). Куди йде Україна у XXI сторіччі? Соціальні зміни в українському суспільстві за умов економічної глобалізації: соціологічний вимір. Наукова доповідь. Київ: Інститут соціології НАН України. 120 с.
2. Бріньолфссон, Е., Макафі, Е. (2016) Друга епоха машин: робота, прогрес та процвітання в часи надзвичайних технологій. Київ: К.FUND. 236 с.
3. Гелд, Д., Мак-Грю Е. (2002) Глобалізація / антиглобалізація / Пер. з англійської І.Андрущенко. - К.: К І.С.,180 с.
4. Дюфло, Е. Економіка бідності (2018). Як звільнити світ від злиднів / Пер. з англ. В Плискіна. - К.: Наш формат.
5. Лукашевич, М.П. (2005) Соціологія економіки. – К.: Каравела.
6. Мартен, Д., Мецжер, Ж.-Л., П'єр, Ф. (2005) Метаморфози світу: соціологія глобалізації. - К.: Києво-Могилянська академія, 2005. - 302 с.
7. Медоуз Д., Райдерс Й. Межі зростання. 30 років потому. - Київ: Пабулум, 2018. – 464 с.
8. Якість економічного зростання: Пер. з англ. / В.Томас, М.Дайлами, А.Дарешвар та ін.; Наук.ред.пер. О.Кілієвич. - К.: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. - 350 с.

9. Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., Zucman, G. et al. (2022) World Inequality Report 2022, World Inequality Lab. Retrieved from: https://wir2022.wid.world/www-site/uploads/2021/12/WorldInequalityReport2022_Full_Report.pdf
10. Cahill, D., Konings, M. (2017). Neoliberalism. Medford, MA.: Polity Press.
11. Handbook of Economic Sociology for The 21st Century: New Theoretical Approaches, Empirical Studies And Developments [1st Edition] (2021) Retrieved from: <https://dokumen.pub/handbook-of-economic-sociology-for-the-21st-century-new-theoretical-approaches-empirical-studies-and-developments-1st-edition-3030616185-9783030616182-9783030616199.html>
12. Pettinger, L. (2019). What's Wrong with Work? Bristol: Policy Press
13. Piketty, T. (2015). The Economics of Inequality. Cambridge (Massachusetts); London (England): The Belknap Press of Harvard University Press.
14. Rosenblat, A. (2018). Uberland: How Algorithms Are Rewriting the Rules of Work. Berkeley, CA: University of California Press.
15. Rueda, D.; Pontusson, J. (2000). Wage inequality and varieties of capitalism. World Politics, Vol. 52 (April).
16. The Handbook of economic sociology (1994) Ed. by N.J.Smelser, R.Swedberg. – Princeton.
17. Tonkiss, F. (2006) Contemporary economic sociology: Globalization, production, inequality. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/30529700_Contemporary_economic_sociology_Globalization_production_inequality
18. Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development // United Nations. Retrieved from: [Sustainabledevelopment.un.org](https://sustainabledevelopment.un.org)
19. Zwysen W., Piasna A. (2023) Juggling online gigs with offline jobs. How local labour markets are driving the growth in internet and platform work. European Trade Union Institute (ETUI) Brussels, 2023. 53 p.

4.4. Соціологія політики

1. Верба С. Представницька демократія і демократичні громадяни: філософське та емпіричне розуміння // Демократія : Антологія. К.: Смолоскип, 2005. С. 943–982.
2. Вишняк О. Динаміка ставлення громадян України до партійних систем // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2019. №2. С. 160–168.
3. Вишняк О. Соціологічні дослідження політичної поведінки, політичних процесів та інститутів // Академічна соціологія в Україні (1918–2018). Том I. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. С. 367–382.
4. Вишняк О.І. Електоральна соціологія: історія, теорія, методи. К.: Інститут соціології НАН України, 2000. 309 с.
5. Головаха Є.І. Суспільство, що трансформується. Досвід соціального моніторингу. К. : Стилос, 1997. 156 с.
6. Основи політичної соціології : навчальний посібник для студентів соціогуманітарних спеціальностей / М.А.Безносів, Т.М.Дублікаш, А.Д.Литовченко та ін. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 252 с.
7. Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні / за наук. ред. О.Резніка. Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. 288 с.

4.5. Соціологія особистості

1. Злобіна О.Г. Особистість як суб'єкт соціальних змін. – К., 2005.
2. Мертон Р. Соціальна структура і аномія //

<https://studfile.net/preview/5643164/page:23/>

3. Соціологія // За ред. Макеєва. Київ: 2008.
4. Мід Дж. Дух, самість і суспільство. З точки зору соціального біхевіориста. Український Центр духовної культури 2000 р. 416 ст
5. Фромм Е. (2019). Втеча від свободи / перекл. з англ. М. Яковлева. — Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 288 с.
6. Черниш Н. Соціологія : курс лекцій / Наталія Черниш. – Л.: Кальварія, 2003.

4.6. Соціологія релігії

1. Арістова А. В. (2007). Релігійні конфлікти в сучасному світі: природа, вияви, шляхи врегулювання. Київ, НТУ.
2. Білокобильський, О., Левицький, В., Халіков, Р., Гуржи, В., Гуржи, К., Єрошенко, Т. (2020). Вододіли секуляризації: Західний цивілізаційний проєкт і глобальні альтернативи. Publishing House «UKRLOGOS Group».
3. Віллем Ж.-П. (2006). Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття. Київ, Дух і літера.
4. Вілсон Б. (2002). Соціологія релігії. Харків, Акта.
5. Єленський В. (2013). Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. Львів, Видавництво Українського католицького університету.
6. Паращевін, М. (2017). Релігія в Україні: траєкторія інституційних змін. Київ: Інститут соціології НАНУ.
7. Casanova, José (1994). Public religions in the modern world. Chicago : University of Chicago Press
8. Davie G. (2013). The Sociology of Religion. A Critical Agenda. Second Edition. SAGE Publications Ltd.
9. Norris P., Inglehart R. (2011). Sacred and secular. Religion and politics worldwide. 2nd edition. N.Y, Cambridge university press.
10. Taylor, Charles (2007). A Secular Age. Cambridge: Harvard Univ. Press.
11. The New Blackwell Companion to Sociology of Religion / Br. Turner, ed. (2010). N. Y.
12. The Oxford Handbook of the sociology of religion / Edited by Peter B. Clarke. (2011). Reprint edition. Oxford University Press.
13. Warner R. (2010). Secularization and Its Discontents. Continuum.